

18.4.2017

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

***OHJE
HENKILÖTIETOJEN
KÄSITTELYSTÄ
ETSIVÄSSÄ
NUORISOTYÖSSÄ***

HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYN SUUNNITTELU

Kun kunnassa aloitetaan henkilötietojen käsittelyn suunnittelu, etsimällä vastaukset alla oleviin kysymyksiin toteutetaan hyvän tietojenkäsittelytavan periaatetta

Kunta vastaa henkilötietojen käsittelystä
Mikä toimielin kunnassa vastaa etsivästä nuorisotyöstä?
Miten rekisterinpito on järjestetty, jos toimintaa järjestävät useat kunnat yhdessä?
Miten henkilötietojen käsittelystä on sovittu, jos kunta hankkii palveluja nuorten palveluja tuottavalta yhteisöltä?
Onko kunta suunnitellut henkilötietojen käsittelyn?
Onko kunta ohjeistanut etsivää nuorisotyötä tekevät?

Henkilötietojen käsittely tulee suunnitella ennen rekisterin perustamista
Mikä asiakastietojen käsittelyn tarkoitus on?
Mistä avun tarpeessa olevan nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot saadaan?
Minne asiakastiedot talletetaan?
Millä perusteella työssä tarpeelliset muut tiedot saadaan?
Mitä tietoja asiakasrekisteriin on tarpeellista ja asiallisesti perusteltua tallettaa?
Onko tiedot suojattu asianmukaisesti ulkopuolisilta?
Ovatko asiakastiedot salassa pidettäviä?
Millä perusteella asiakastietoja voi tarvittaessa luovuttaa toiselle viranomaiselle?
Missä vaiheessa ja miten tiedot hävitetään?
Miten rekisteröidyn oikeudet toteutetaan käytännössä?
Onko rekisteriseloste (tai tietosuojaseloste) laadittu ja saatavilla?

Tuen tarpeessa olevaa nuorta ja hänen huoltajaansa on informoitava
Missä yhteydessä kerrottiin, että yhteys- ja yksilöintitiedot voidaan antaa tai saada, vaikka nuori ei ole antanut suostumustaan?
Missä nuorelle kerrotaan henkilötietojen käsittelystä etsivässä nuorisotyössä?
Miten nuori voi tarkastaa asiakastietonsa tai vaatia niiden korjaamista?
Missä nuori voi tutustua rekisteriselosteeseen (tai tietosuojaselosteeseen)?

Linkit lainsäädäntöön:

- 1) nuorisolaki (1285/2016)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Nuorisolaki>;
- 2) henkilötietolaki (523/1999)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=henkil%C3%B6tietolaki>;
- 3) laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) eli nk. julkisuuslaki
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>;

Lukijalle:

Ohje on päivitetty uuden nuorisolain (1285/2016) mukaiseksi.

Osa uuden nuorisolain etsivän nuorisotyön säännöksistä vastaa edellisen nuorisolain säännöksiä. Kun ohjeessa viitataan edellisen nuorisolain esitöihin (HE 1/2010), voimassa olevan nuorisolain säännöksen sisältö ei ole muuttunut.

ETSIVÄSSÄ NUORISOTYÖSSÄ KÄSITELLÄÄN HENKILÖTIETOJA

Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille¹. Etsivässä nuorisotyössä käsitellään tuen tarpeessa olevan nuoren henkilötietoja². Nuorta koskevat tiedot muodostavat asiakasrekisterin³. Etsivän nuorisotyön kohderyhmä on alle 29-vuotiaat. Pääsääntöisesti etsivän nuorisotyön kohderyhmä on peruskoulun päätösvaiheessa olevat ja sitä vanhemmat nuoret.

1. Kunta vastaa henkilötietojen käsittelystä

Nuoren kotikunta vastaa rekisterinpitäjänä⁴ nuoren henkilötietojen käsittelystä etsivässä nuorisotyössä. Kunnassa rekisterinpidosta ja sen lainmukaisuudesta vastaa viime kädessä kuntalain mukainen etsivän nuorisotyön hallinnosta vastaava toimielin.

Etsivää nuorisotyötä voivat järjestää useammat kunnat yhdessä. Rekisterinpitäjyys riippuu siitä, miten toiminta on organisoitu⁵. Jokainen kuntaa vastaa tässä tapauksessa rekisterinpidosta omien kuntalaistensa osalta. Kuntien tulee sopia keskenään siitä, miten rekisterinpitoon liittyvät tehtävät ja vastuut hoidetaan.

Esim. muualla kuin kotikunnallaan opiskeleva nuori keskeyttää opinnot. Nuori asuu edelleen opiskelupaikkakunnalla. Oppilaitos tekee ilmoituksen nuoren kotikuntaan. Kotikunta (etsivä nuorisotyö) voi tarvittaessa ottaa yhteyttä opiskelupaikkakunnan etsivään nuorisotyöhön tavoittaakseen nuoren.

1 Etsivän nuorisotyön tehtävistä säädetään nuorisolain 10 §:ssä.

2 Henkilötietoja ovat kaikki tiettyyn luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä olevat merkinnät. Henkilötiedon määritelmä on henkilötietolain 3 §:n 1 kohdassa.

3 Henkilörekisteri voi olla automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidetty tai paperimuodossa oleva, jos nuorta koskevat tiedot ovat siitä löydettävissä. Henkilörekisteri on määritelty henkilötietolain 3 §:n 3 kohdassa.

4 Nuorisolain 12 §:ssä todetaan, että kunta vastaa henkilötietojen käsittelystä etsivässä nuorisotyössä rekisterinpitäjänä. Rekisterinpitäjä on määritelty henkilötietolain 3 §:n 4 kohdassa.

5 Jos esimerkiksi kunnat ovat muodostaneet kuntayhtymän toteuttamaan etsivää nuorisotyötä, kuntayhtymä on rekisterinpitäjä.

Jos nuoren opintojen keskeyttämisestä ei ole vielä tehty ilmoitusta kotikuntaan ja opiskelupaikkakunnan etsivä nuorisotyö tavoittaa nuoren, niin tämän on otettava yhteyttä nuoren kotikuntaan.

Näissä tilanteissa toteutuu hallintolain periaate asian siirtämisestä viranomaiselta toiselle ja nuoren kotikunnan mahdollinen varautuminen tarvittavien palveluiden kustannuksiin.

Kunta voi myös järjestää etsivää nuorisotyötä hankkimalla palveluita nuorten palveluja tuottavalta yhteisöltä⁶. Palveluita tuottava yhteisö käsittelee tällöin toimeksiantosopimuksen perusteella tuen tarpeessa olevien nuorten henkilötietoja sopimusosapuolena olevan kunnan lukuun. Kunta säilyy tässäkin tapauksessa juridisena rekisterinpitäjänä. Toimeksiantosopimuksessa on määriteltävä henkilötietojen käsittelyyn liittyvät tehtävät ja vastuut⁷.

Etsivän nuorisotyön palvelut voidaan hankkia erilaisilta yhteisöiltä (esim. yhdistys, säätiö, yhtiö, seurakunta, muu juridinen toimija). Yhteisöltä edellytetään mm. seuraavia asioita:

- oikeustoimikelpoinen yhteisö
- taloudellisesti ja toiminnallisesti vakaalla pohjalla
- etsivää nuorisotyötä tekevän henkilöstön tulee täyttää tehtävän edellyttämät ammatilliset vaatimukset (riittävä koulutus ja työkokemus) ja henkilöstöllä tulee olla tietosuojan (henkilötietojen käsittelyn) ja salassapitosäännösten tuntemus
- henkilöstön tulee olla pysyväisluonteisessa työsuhteessa (vähintään toimeksiantosopimuksen ajan)

2. Henkilötietojen käsittely tulee suunnitella ennen henkilökäytön muodostamista

Rekisterinpitäjän velvollisuutena on suunnitella henkilötietojen käsittely ennen henkilötietojen keräämistä tai muodostamista henkilökäytöksi⁸. Suunnittelussa otetaan huomioon, mitä nuorisolaissa on säädetty etsivästä nuorisotyöstä. Henkilötietolaki sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn yleislakina⁹. Tämä opas on tarkoitettu suunnittelun avuksi.

Rekisterinpitäjän tulee laatia etsivää nuorisotyötä tekeville ohjeet henkilötietojen käsittelystä ja huolehtia tarpeellisen koulutuksen järjestämisestä. Jos kunta järjestää etsivää nuorisotyötä hankkimalla palveluita nuorten palveluita tuottavalta yhteisöltä, myös palvelujen antajalle tulee antaa ohjausta henkilötietojen käsittelystä.

Rekisterinpitäjän tehtävänä on suunnitella, miten etsivässä nuorisotyössä informoidaan henkilötietojen käsittelystä. Nuorelle ja hänen huoltajalleen on etukäteen ilmoitettava, että nuorta koskevia tietoja voidaan ilman suostumusta luovuttaa etsivää nuorisotyötä varten nuorisolaissa säädetyin tavoin ja edellytyksin¹⁰. Lisäksi nuorta ja hänen huoltajaansa tulee informoida henkilötietojen käsittelystä etsivässä nuorisotyössä. Jo henkilötietoja kerätessä tulee kertoa rekisterinpitäjästä, henkilötietojen käsittelyn tarkoituksesta sekä siitä, mihin tietoja

6 Tämä todetaan nuorisolain 10 §:n 2 momentissa.

7 Toimeksisaajaa koskevat myös HeTiL 5 ja 32 §:t.

8 Henkilötietojen käsittelyn suunnittelusta säädetään henkilötietolain 6 §:ssä.

9 Nämä lait löytyvät oikeusministeriön omistamasta oikeudellisen aineiston julkisesta ja maksuttomasta Internet-palvelusta www.finlex.fi.

10 Tästä säädetään nuorisolain 11 §:n 6 momentissa.

säännönmukaisesti luovutetaan sekä rekisteröidyn oikeuksien käyttämisestä¹¹. Rekisteröidyllä on oikeus tarkastaa etsivän nuorisotyön asiakasrekisteriin talletetut tietonsa¹². Rekisteröity voi myös pyytää tietojensa korjaamista¹³. On siis myös suunniteltava, miten rekisteröityjen oikeudet toteutetaan käytännössä. Tähän oppaaseen on liitetty malli huoltajille lähetettävästä ilmoituksesta, johon on lisätty henkilötietojen käsittelyä koskeva informointi. Kirjallinen informointi tulee liittää myös johonkin nuorelle toimitettavaan materiaaliin.

Jokaisesta henkilörekerististä tulee laatia rekisteriseloste¹⁴. Tietosuojavaltuutettu suosittelee rekisteriselosteen sijasta laatimaan tietosuojaselosteen, jossa kerrotaan myös rekisteröidyn oikeuksista. Selosteen laatiminen on tärkeä osa henkilötietojen suunnitelmallista käsittelyä ja henkilötietolain noudattamista. Seloste tulee pitää jokaisen saatavissa esimerkiksi etsivän nuorisotyön toimipaikassa. Avoimuus lisää myös luottamusta palvelua kohtaan. Jos henkilötietoja kerätään verkkopalveluna, informointi ja seloste liitetään verkkopalvelun yhteyteen. Tärkeää on myös, että verkkopalvelun suunnittelussa on huomioitu tietoturva¹⁵. Tähän oppaaseen on liitetty malliksi täytetty tietosuojaseloste etsivän nuorisotyön asiakasrekisteristä. Kirjallisessa informoinnissa on hyvä kertoa, missä tietosuojaseloste on saatavilla, koska selosteesta saa lisätietoja henkilötietojen käsittelystä.

Asiakasrekisteristä ei tarvitse tehdä rekisteri-ilmoitusta tietosuojavaltuutetulle.

3. Mistä etsivä nuorisotyö saa tuen tarpeessa olevan nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot

Nuori voi itse hakeutua etsivän nuorisotyön pariin. Apua voivat pyytää myös nuoren lähimpiin aikuiset tai toiset nuoret. Tietyillä viranomaisilla on velvollisuus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tuen tarpeessa olevan nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot etsivää nuorisotyötä varten¹⁶.

Peruskoulun opinto-ohjaaja luovuttaa kotikuntaan etsivää nuorisotyötä varten peruskoulun päättäneen nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot silloin, kun nuori ei ole yhteishaussa tai sitä seuranneessa täydennyshaussa saanut opiskelupaikkaa.

Ammatillisesta oppilaitoksesta ja lukiosta luovutetaan kotikuntaan etsivää nuorisotyötä varten sellaisen peruskoulun päättäneen nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot, joka ei vastaanota samaansa opiskelupaikkaa tai ei aloita opintojaan¹⁷. Samoin luovutetaan tiedot niistä nuorista, jotka keskeyttävät opinnot. Yhteystiedot luovutetaan alle 29-vuotiaasta nuoresta.

11 Informointivelvollisuudesta säädetään henkilötietolain 24 §:ssä.

12 Tarkastusoikeudesta säädetään henkilötietolain 26 § sekä 28 §:ssä ja tarkastusoikeuden epäamisestä poikkeustapauksissa lain 27 §:ssä. Tutustu myös tietosuojavaltuutetun oppaaseen Henkilörekeristisiin talletettujen tietojen tarkastaminen www.tietosuoja.fi kohdassa Materiaalia - Oppaat.

13 Tiedon korjaamisesta säädetään henkilötietolain 29 §:ssä. Asiasta kerrotaan tarkemmin tietosuojavaltuutetun toimiston oppaassa Henkilörekeristisiin tallennetun tiedon korjaaminen www.tietosuoja.fi kohdassa Materiaalit – Oppaat.

14 Rekisteriseloste ja tietosuojaseloste täyttöohjeineen löytyvät tietosuojavaltuutetun toimiston kotisivuilta <http://www.tietosuoja.fi> kohdasta Materiaalia - Lomakkeet. Rekisteriselosteen laatimisvelvollisuudesta kerrotaan henkilötietolain 10 §:ssä. Katso myös tietosuojavaltuutetun toimiston opas Laadi tietosuojaseloste www.tietosuoja.fi kohdassa Materiaalia - Oppaat.

15 Rekisterinpitäjä vastaa tietojen suojaamisesta. Suojaamisvelvollisuudesta säädetään henkilötietolain 32 §:ssä, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 18 §:ssä ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 5 §:ssä.

16 Luovutusvelvollisuudesta säädetään nuorisolain 11 §:ssä.

17 Tästä tarkemmin nuorisolakien esitöissä (HE 1/2010 s. 18 ja HE 11/2016 s. 40).

Puolustusvoimat ja siviilipalveluskeskus luovuttavat nuoren kotikuntaan etsivää nuorisotyötä varten sellaisen nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen¹⁸. Puolustusvoimissa on käytössä Time Out! Aikalisä! Elämä raiteilleen -toimintamallissa¹⁹ kehitetty käytäntö, jota ensisijaisesti noudatetaan. Jos nuorelta ei saada suostumusta tietojen siirtoon, mutta viranomainen arvioi nuorella olevan tuen tarve, tiedot tulee luovuttaa nuoren kotikuntaan etsivää nuorisotyötä varten. Yhteystiedot luovutetaan alle 29-vuotiaasta nuoresta. Kaikissa edellä mainituissa tilanteissa tiedot luovutetaan nuoren kotikuntaan etsivää nuorisotyötä varten. Kunnan olisi syytä selkeästi määrittellä, mihin tai kenelle tiedot luovutetaan ja tämän tiedon tulisi olla helposti löydettävissä myös esimerkiksi kunnan internetsivuilta. Tiedot voidaan toimittaa suoraan etsivälle nuorisotyölle. Jos kunta toteuttaa etsivää nuorisotyötä ostopalveluna, nuoren tiedot voidaan toimittaa suoraan palvelun tuottajan etsivälle nuorisotyölle. Jos kunnassa ei järjestetä etsivää nuorisotyötä, tiedot toimitetaan kunnan kirjaamoon viittauksella, että kyseessä on nuorisolain mukainen tietojen siirto. Samoin toimitaan silloin, jos käytössä ei ole kyseisen etsivän nuorisotyön yhteystietoja.

Viranomainen voi jättää nuoren tiedot antamatta, jos se arvioi käytettävissään olevien tietojen pohjalta, ettei nuori ole tuen tarpeessa²⁰. Nuori on saattanut esimerkiksi saada työpaikan tai hänellä on suunnitelma tulevaisuudestaan. Tietojen luovuttamattajättämistä ei tarvitse dokumentoida²¹.

Myös muu viranomainen tai Kansaneläkelaitos voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot²² silloin, kun viranomainen tehtävissään saamiensa tietojen perusteella sekä nuoren tilanne ja tuen tarve huomioiden arvioi sen olevan tarpeellista. Esimerkiksi yliopisto tai ammattikorkeakoulu voi ilmoittaa etsivälle nuorisotyölle tuen tarpeessa olevan opinnot keskeyttäneen nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot. Tällaisten tietojen luovuttaminen on mahdollista myös, jos nuori on ollut työhallinnon asiakkaana ja hän toistuvasti laiminlyö osallistumisen sovittuihin toimenpiteisiin tai tapaamisiin eikä häntä tavoiteta ja työnhaku on päättymässä. Vastaavasti terveys- tai sosiaalitoimesta voidaan ilmoittaa nuoren yhteystiedot. Myös peruskoulusta voidaan ilmoittaa etsivälle nuorisotyölle koulunkäynnin laiminlyövästä oppilaasta, jos koulun omat tukitoimet eivät tavoita nuorta ja jos myös nuoren huoltaja katsoo tarvittavan apua asian ratkaisemisessa²³. Koulutuksen järjestäjä voi kokonaisharkinnan perusteella luovuttaa myös sellaisen nuoren tiedot, jonka arvioidaan olevan keskeyttämässä opintonsa.

Myös nuoren kanssa toimivat rekisteröidyt yhdistykset, säätiöt tai muut nuorten harrastustoimintaa tarjoavat yhteisöt voivat ilmoittaa nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot etsivälle nuorisotyölle, jos ne arvioivat nuoren olevan etsivän nuorisotyön tarpeessa. Tällöin edellytetään kuitenkin nuoren tai alaikäisen nuoren huoltajan nimenomaista suostumusta.²⁴

18 Palveluskelpoisuudesta säädetään asevelvollisuuslain 9 §:ssä ja siviilipalveluslain 23 §:ssä.

19 Time Out! Aikalisä! -toimintamallista lisätietoa kts. <https://www.thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/keinoja-mielenterveyden-edistamiseen/time-out-aikalisa-elama-raiteilleen>;

20 Luovuttamatta jättämisen edellytykset ovat nuorisolain 11 §:n 3 momentissa.

21 Tämä todetaan lain esitöissä (HE 1/2010 s. 19).

22 Tästä säädetään nuorisolain 11 §:n 4 momentissa.

23 Esimerkit ovat peräisin lain esitöistä (HE 1/2010 s. 19).

24 Tästä säädetään lain 11 §:n 5 momentissa. Kts. myös Tietosuojavaltuutetun opas ”Henkilötietojen käsittely suostumuksen perusteella” osoitteessa www.tietosuoja.fi kohdassa Materiaalia - Oppaat.

Lastensuojeluilmoituksen ja ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen tekemisestä säädetään lastensuojelulain 25 ja 25 c §:ssä. Yhteydenotosta sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi säädetään sosiaalihuoltolain 35 §:ssä. Jos näissä säännöksissä tarkoitettu ilmoitusvelvollinen on ottanut yhteyttä sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, ei samojen tietojen perusteella tarvitse tehdä ilmoitusta etsivälle nuorisotyölle.

4. Mitä yksilöinti- ja yhteystiedot ovat ja miten ne luovutetaan

Tietojen siirtämisessä on noudatettava huolellisuutta. Yksilöinti- ja yhteystietoina ovat nuoren nimi, puhelinnumero, sähköpostiosoite, osoite, tarvittaessa henkilötunnus tai muu tieto, jonka perusteella nuoreen on mahdollista saada yhteys²⁵. Nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot voidaan luovuttaa sähköisesti. Tiedot tulee kuitenkin suojata siirron aikana siten, että ulkopuoliset eivät pääse niihin käsiksi²⁶. Salassa pidettävien tietojen välittäminen suojaamattomassa sähköpostiviestissä ei ole suositeltavaa. Tiedot voidaan ilmoittaa myös puhelimitse etsivälle nuorisotyölle. Tietoja voidaan siirtää myös esimerkiksi muistitikulla. Tietoa siitä, että henkilö on etsivän nuorisotyön kohteena voitaneen pitää henkilökohtaisia oloja koskevana tietona ja sen vuoksi salassa pidettävänä²⁷.

5. Minkälaisia henkilötietoja etsivässä nuorisotyössä voidaan kirjata ja käsitellä

Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön.²⁸

Etsivän nuorisotyön tehtävä on kaksivaiheinen. Ensimmäiseksi yritetään tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori, kun hänen yksilöinti- ja yhteystietonsa on saatu. Asiakasrekisteriin kirjataan nuoren yhteys- ja yksilöintitietojen ilmoittaja²⁹. Ensin nuoren kanssa luodaan yhteistä kuvaa, mitä pitäisi tehdä ja mitä nuori toivoo tulevaisuudeltaan. Sen jälkeen etsivä nuorisotyö yrittää nuoren tukena etsiä nuoren tarvitsemia palveluja sekä auttaa nuorta niihin pääsemisessä. Nuoren toivomuksesta etsivän nuorisotyön tehtäviä hoitava henkilö voi esimerkiksi olla nuoren tukena asioitaessa viranomaispalveluissa. Nuorelle ei kuitenkaan synny velvollisuutta ottaa vastaan etsivän nuorisotyön toimenpiteitä tai sen avulla suunniteltuja palveluja tai muuta tukea.

Etsivä nuorisotyö ei järjestä palvelukokonaisuuksia, mutta ohjaa, neuvoo ja auttaa nuoren sellaista palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Nuoren auttamisessa palveluihin noudatetaan saattaen vaihtamisen periaatetta.

Etsivässä nuorisotyössä henkilötietojen käsittelyn tarkoituksena on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori. Työssä voidaan yhdistää tai muutoin käsitellä tehtävässä saadut tiedot tuen tarpeessa

²⁵ Nämä tiedot on mainittu lain esityössä (HE 1/2010 s. 17).

²⁶ Sähköisestä luovuttamisesta säädetään nuorisolain 12 §:ssä. Hyvästä tietojenkäsittelytavasta säädetään henkilötietolain 5 §:ssä ja suojaamisvelvollisuudesta 32 §:ssä sekä hyvästä tiedonhallintatavasta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 18 §:ssä.

²⁷ Tästä salassapitoperusteesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 32 kohdassa. Katso myös saman pykälän 31 kohta, jossa säädetään yhteystietojen salassapidosta, jos siihen on perusteltuna syytä esim. epäily terveyden tai turvallisuuden uhasta. Turvakiellosta säädetään väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 36 § - 37 §:ssä.

²⁸ Tästä säädetään nuorisolain 10 §:n 1 momentissa.

²⁹ Tästä säädetään nuorisolain 12 §:n 1 momentissa.

olevien nuorten yksilöimiseksi ja etsivän nuorisotyön tehtävien hoitamiseksi. Etsivä nuorisotyöntekijä ja nuori keskustelevat nuoren tilanteesta ja luovat siten yhteistä näkemystä nuoren tuen tarpeesta. Työtä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta³⁰. Jos etsivässä nuorisotyössä tarvitaan muualta saatavia nuoren tietoja, voidaan niitä hankkia nuoren suostumuksella³¹. Alaikäisten nuorten kohdalla tilannetta käydään läpi yhdessä huoltajan kanssa, jollei se selkeästi ole nuoren edun vastaista. Asiakasrekisteriin kirjataan päätetyt jatkotoimenpiteet³².

Tuen tarpeessa olevien nuorten tilanne vaihtelee, mikä vaikuttaa etsivässä nuorisotyössä käsiteltävien ja kirjattavien tietojen määrään. Kirjattavien henkilötietojen tulee olla etsivän nuorisotyön tehtävien hoitamisen kannalta arvioiden tarpeellisia ja virheettömiä³³. Henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua etsivän nuorisotyön toiminnan kannalta³⁴. Etsivän nuorisotyön asiakasrekisteri on erillinen henkilökirjasto, jolla on oma käyttötarkoituksensa.

6. Tietoja voi käyttää vain etsivässä nuorisotyössä

Henkilötietoja voi käyttää vain siihen tarkoitukseen, johon ne on kerätty³⁵. Tiedot on suojattava ulkopuolisilta³⁶. Sähköiset tietojärjestelmät suojataan käyttäjätunnuksin ja salasanoilla³⁷. Etsivästä nuorisotyöstä vastaavalle henkilöstölle annetaan työtehtävien edellyttämät käyttöoikeudet, ja niiden käyttöä valvotaan säännöllisesti. Paperille tallennetut asiakirjat pidetään lukituissa kaapeissa. Tietojen salassa pidosta säädetään erityislaissa³⁸. Henkilökunta ohjeistetaan ja koulutetaan henkilötietojen lainmukaiseen käsittelyyn.

Yksilöä koskevat tiedot on hävitettävä heti, kun ne eivät enää ole välttämättömiä häntä koskevan tehtävän hoitamiseksi. Joskus nuoren tavoittaminen voi edellyttää useita yhteydenottoja ja nuorella voi olla tarvetta useille erilaisille palveluille. Nuoren tiedot on hävitettävä heti, kun nuori on kiinnittynyt hänen tarvitsemiinsa palveluihin. Jos nuori ilmoittaa, ettei hän halua tulla autetuksi, tiedot on hävitettävä sen jälkeen, kun nuoren palvelun tarve on arvioitu. Tiedot on hävitettävä viimeistään, kun nuori täyttää 29 vuotta.

Kunnan ja kuntayhtymän järjestämään toimintaan sovelletaan arkistolakia ja toiminnassa laaditaan arkistonmuodostamissuunnitelma³⁹. Kunnan arkistonmuodostussuunnitelmassa on suositeltavaa todeta, että etsivää nuorisotyötä koskevien tietojen säilyttämisessä noudetaan nuorisolakia. Kunta voi kuitenkin säilyttää sellaiset etsivää nuorisotyötä koskevat tiedot, jotka

30 Tästä säädetään nuorisolain 10 §:n 3 momentissa.

31 Salassa pidettävien tietojen antamisen edellytykset ilmenevät viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 26 §:stä. Suostumuksesta säädetään henkilötietolain 3 §:n 7 kohdassa sekä 12 §:n 1 momentin 1 kohdassa.

32 Tästä säädetään nuorisolain 12 §:n 1 momentissa.

33 Tarpeellisuus- ja virheettömyysvaatimuksesta säädetään henkilötietolain 9 §:ssä.

34 Henkilötietojen käsittelyn asianmukaisuuden vaatimuksesta säädetään henkilötietolain 6 §:ssä.

35 Käyttötarkoitussidonnaisuudesta säädetään henkilötietolain 7 §:ssä.

36 Henkilötietojen suojaamisesta säädetään henkilötietolain 32 §:ssä ja hyvästä tietojenkäsittelytavasta lain 5 §:ssä.

37 Suojaamisvelvollisuudesta säädetään henkilötietolain 32 §:ssä.

38 Salassapidosta säädetään nuorisolain 12 §:n 3 momentissa sekä myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:ssä.

39 Tietojen hävittämisestä säädetään nuorisolain 12 §:n 2 momentissa. Henkilötietolaissa säädetty suojaamisvelvollisuus edellyttää, että hävittäminen tapahtuu luotettavasti.

ovat määrällisiä, toiminnan kehittämiseen liittyviä ja joista ei voi tunnistaa yksittäistä henkilöä. Tällaisia ovat esimerkiksi ne tiedot, joita kerätään opetus- ja kulttuuriministeriön ja aluehallintovirastojen vuosittaisessa valtakunnallisessa kyselyssä tilastointia varten. Valtakunnallisen kyselyn tietoja ei käsitellä henkilötietoina.

7. Etsivässä nuorisotyössä kerättyjen tietojen luovuttaminen

Etsivän nuorisotyön yhteydessä nuoresta voi syntyä sellaista tietoa, joka voi olla tarpeellista luovuttaa edelleen sille palveluntarjoajalle, jolle nuori ohjataan. Tällaisia nuorta koskevia tarpeellisia tietoja saa luovuttaa edelleen toiselle viranomaiselle vain nuoren ja, jos nuori on alaikäinen, myös hänen huoltajansa nimenomaisella suostumuksella. Alaikäinen nuori voi kuitenkin kehitystään vastaavasti päättää itseään koskevien tietojen luovuttamisesta.⁴⁰ Alaikäisen nuoren kykyä päättää itseään koskevista asioista tulee arvioida kunkin nuoren kohdalla yksilöllisesti⁴¹. Tulee varmistaa, että luovutus tapahtuu tietoturvallisesti⁴². Etsivässä nuorisotyössä kirjataan, mitä tietoja ja kenelle nuoresta on annettu. Kirjaaminen kuuluu etsivää nuorisotyötä toteuttavan viranhaltijan tai työntekijän tehtäviin. Kirjaaminen kuuluu myös kunnan kanssa sopimuksen tehneen organisaation työntekijän tehtäviin.

Alle 18-vuotiaiden nuorten kohdalla ja lastensuojelulain edellytysten täytyessä tulee etsivän nuorisotyön tehdä lastensuojeluilmoitus tai ennakkollinen lastensuojeluilmoitus lastensuojeluviranomaisille⁴³. Yhteydenotosta sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi säädetään sosiaalihuoltolain 35 §:ssä. Lisäksi mm. sosiaaliviranomaisilla ja poliisilla on laissa tarkemmin säädetty oikeus saada etsivältä nuorisotyöltä nuorta koskevia tietoja pyydettyinä⁴⁴.

Nuorisolaissa säädettyjä tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia tai uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi⁴⁵.

8. Mistä nuori ja hänen huoltajansa saavat tietoa henkilötietojensa käsittelystä etsivässä nuorisotyössä

Nuorella ja hänen huoltajallaan on oikeus tietää, että nuorta koskevia tietoja voidaan ilman suostumusta luovuttaa etsivää nuorisotyötä varten nuorisolaissa säädetyin edellytyksin⁴⁶. Lisäksi nuorella ja hänen huoltajallaan on henkilötietolain mukaan oikeus tietää etsivässä nuorisotyössä kerättävien henkilötietojen käsittelystä. Heille kerrotaan rekisterinpitäjästä, henkilötietojen

40 Tästä säädetään lain 12 §:n 2 momentissa. Kts. myös Tietosuojavaltuutetun opas Henkilötietojen käsittely suostumuksen perusteella osoitteessa www.tietosuoja.fi kohdassa Materiaalit – Oppaat.

41 Perustuslain esitöissä (HE 309/1993 vp) todetaan, että lapsia tulee kohdella sekä aikuisväestöön nähden tasa-arvoisina, periaatteessa yhtäläiset perusoikeudet omaavina ihmisinä että keskenään yhdenvertaisesti. Jokaista lasta tulee kohdella yksilönä, ei pelkästään passiivisena toiminnan kohteena.

42 Tietojen luovuttaja vastaa luovutettavien tietojen suojaamisesta siirron aikana, kts. henkilötietolain 32 §.

43 Tästä velvollisuudesta säädetään lastensuojelulain 25 § ja 25 c §:ssä.

44 Tästä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:ssä ja poliisilain 35 §:ssä.

45 Tästä säädetään nuorisolain 28 §:ssä.

46 Tämä todetaan nuorisolain 11 §:n 6 momentissa.

käsittelyn tarkoituksesta ja siitä, mihin henkilötietoja säännönmukaisesti luovutetaan sekä rekisteröidyn oikeuksien käyttämisestä, kun henkilötietoja kerätään etsivässä nuorisotyössä⁴⁷. Rekisteröidyn oikeuksia ovat oikeus tarkastaa henkilörekisteriin talletetut tietonsa⁴⁸ ja mahdollisuus pyytää rekisterissä olevien tietojensa korjaamista⁴⁹ Rekisteriselosteesta tai sen sijasta laaditusta tietosuojaselosteesta saa lisätietoja henkilötietojen käsittelystä⁵⁰.

Nuoren vanhemmat saavat ilmoituksen, kun etsivä nuorisotyö on saanut ilmoituksen nuoresta. Perustiedot henkilötietojen käsittelystä ovat tässä ilmoituksessa (kts. malli ja kohta 2), jossa kerrotaan myös, missä tietosuojaseloste on saatavilla. Nuorelle etsivää nuorisotyötä tekevä kertoo henkilötietojen käsittelystä etsivässä nuorisotyössä ensimmäisessä yhteydenotossaan. Kirjallinen informointi sisältyy johonkin nuorelle toimitettavaan materiaaliin, jossa kerrotaan myös selosteesta ja sen sijainnista. Jos palvelua tarjotaan verkossa, seloste ja informointi on verkkopalvelussa. Informoinnista ja tutustumalla tietosuojaselosteeseen nuori ja hänen huoltajansa saavat tietoja siitä, miten henkilötietoja käsitellään etsivässä nuorisotyössä. Tietosuojaselosteessa kerrotaan myös rekisteröidyn oikeuksien käyttämisestä käytännössä.

47 Rekisterinpitäjälle säädetyistä informointivelvollisuudesta säädetään henkilötietolain 24 §:ssä.

48 Tarkastusoikeudesta säädetään henkilötietolain 26 §:ssä sekä 28 §:ssä ja tarkastusoikeuden epäämisestä poikkeustapauksissa lain 27 §:ssä. Tutustu myös tietosuojavaltuutetun oppaaseen Henkilörekisteriin talletettujen tietojen tarkastaminen. Opas löytyy osoitteesta www.tietosuoja.fi kohdasta Materiaalia – Oppaat.

49 Tiedon korjaamisesta säädetään henkilötietolain 29 §:ssä. Asiasta kerrotaan tarkemmin tietosuojavaltuutetun toimiston oppaassa Henkilörekisteriin tallennetun tiedon korjaaminen www.tietosuoja.fi kohdassa Materiaalit – Oppaat.

50 Rekisteriselosteen laatimisesta ja saatavilla olosta säädetään henkilötietolain 10 §:ssä.

LIITTEET:

1. Mallilomake ilmoituksesta alaikäisen vanhemmalle/hooltajalle

(PVM)

Hyvä vanhempi/hooltaja,

(NIMI) on eronnut XX -oppilaitoksesta (PÄIVÄMÄÄRÄ).

Oppilaitos on ilmoittanut opiskelijan yhteystiedot nuoren kotikunnan etsivän nuorisotyölle.

Nuorisolain (1285/2016) mukaan koulutuksen järjestäjän on luovutettava nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten, mikäli nuori keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa (11 §).

Etsivän nuorisotyön pyrkimyksenä on tavoittaa ilman opiskelupaikkaa olevat nuoret ja kartoittaa heidän kanssaan yhdessä tulevaisuuden suunnitelmia. XX kunnassa etsivän nuorisotyön palveluihin kuuluvat muun muassa ohjauskeskustelut, tutustumiset ja opiskelupaikan tai työharjoittelupaikan hakemisessa avustaminen sekä tarvittaessa yhteistyö vanhempien/hooltajien kanssa. Lisätietoja asiasta saatte etsivästä nuorisotyöstä NN p. 123 456 tai MM p. 045 678910.

Terveisin,

Oppilaitoksen edustaja,
oppilaitos
P. 010 22 22222

Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. Nuoren yhteystiedot talletetaan etsivän nuorisotyön asiakasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä on XX:n kunta. Yhteystietoja käytetään etsivässä nuorisotyössä nuoren tavoittamiseksi. Työssä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin. Henkilötietojen käsittelyn tarkoituksena on nuoren ohjaaminen sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joi- la edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa ja pääsy- ään koulutukseen ja työmarkkinoille. Lisätietoja henkilötietojen käsittelystä saa tietosuojaselosteesta, joka on